

Spolek Radecký Praha

pro obnovu pomníku maršála Radeckého z Radče

Spolková ideová studie navrácení pomníku Jana Josefa Václava hraběte Radeckého z Radče na Malostranské náměstí v Praze

V Praze v říjnu - prosinci 2015

V letech 1918-1921 byl z Malostranského náměstí odstraněn pomník českého šlechtice a slavného rakouského vojevůdce, Jana Josefa Václava, hraběte Radeckého z Radče. Stalo se tak v důsledku dobové reakce na výsledky 1. světové války, naštěstí ne tak barbarsky, jako na Staroměstském náměstí; podstavec pomníku byl pak definitivně zdemolován v roce 1922. Nezpochybnitelná výtvarná kvalita bronzového sousoší a protest Klubu Za starou Prahu nedovolily ani v tak vypjaté době jeho úplnou likvidaci. Sousoší je od té doby bezmála sto let v péči Národního muzea, vystaveno ve stísněném prostoru Lapidária. S odstupem čtvrt století od pádu totality je již čas pro návrat tohoto špičkového sochařského díla do veřejného prostoru.

Pomník byl zajisté ve své době navržen a postaven na paměť vítězství vojsk vedených generálem Radeckým při obraně územní celistvosti tehdejšího rakouského císařství v severní Itálii. Dnes, odstupem, jej chápeme nejen jako poctu jednomu významnému muži, ale i jeho vojákům, z nichž mnozí pocházeli z českého království. Bronzové sousoší pomníku je skvělým uměleckým dílem, považovaným soudobými i dnešními historiky umění asi za nejzdařilejší evropský pomník první poloviny 19. století.

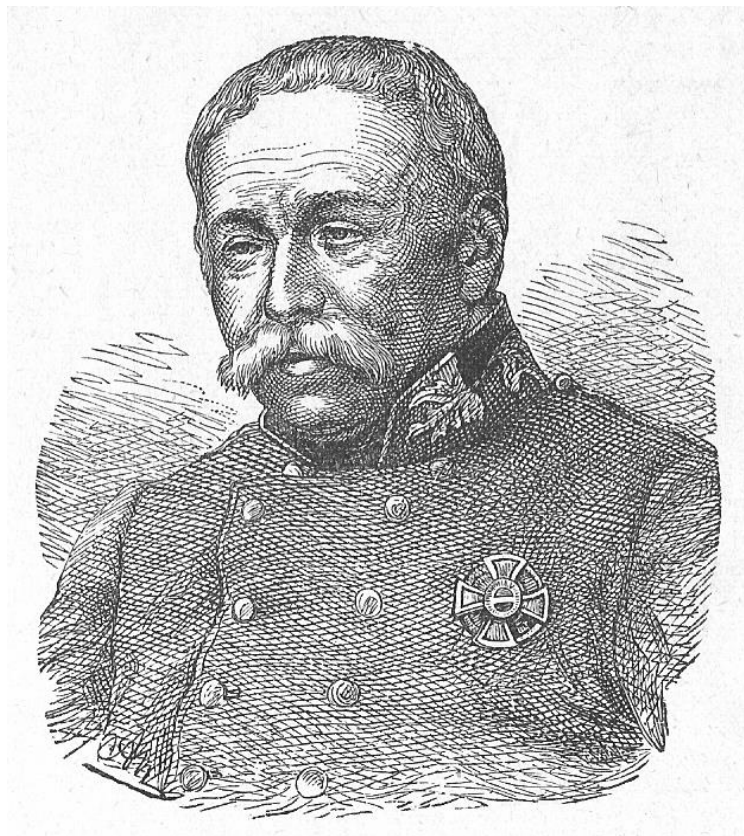
Spolek Radecký Praha

vznikl původně pod názvem Radecký 1766 – 2016 o.s. z podnětu amatérských historiků, studujících historii českého národa se zaměřením na období dlouhého 19. století. Ve své práci vycházíme z již vykonané práce našich významných historiků, započaté vědeckou konferencí o Radeckém v roce 1992. Klademe si za cíl překonání předsudků o naší vlastní historii v průběhu 19. století. Snažíme se vést veřejnou debatu o faktech, dosud spíše zamlčovaných – o tehdeším svobodném rozvoji techniky, obchodu, kultury a umění, školství a s tím spojeného růstu loyálního národního uvědomění v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, umožněný postupnou modernizací Rakouského císařství. Do tohoto historického rámce byl zasazen životní příběh Jana Václava hraběte Radeckého z Radče.

Karel Kostial, Malostranské náměstí – lept. Pomník na svém původním místě, cca 1900.

JAN JOSEF VÁCLAV HRABĚ RADECKÝ Z RADČE

Jan Josef Václav hrabě Radecký z Radče, český šlechtic, se narodil 2. listopadu 1766 na zámku svého otce v Třebnicích (dnes součást Sedlčan). Dosáhl ve své době nejvyšší vojenské slávy a celoevropského uznání. Proslul svými četnými vítězstvími, rovněž obdivem svých nadřízených a mimořádným otcovským vztahem ke svým vojákům, jak dokládají dobové prameny. Patřil bezpochyby k velikým osobnostem Evropy první poloviny 19.století, které rozhodující měrou přispívaly k udržení rovnováhy a míru v Evropě v letech 1806 – 1848.

Budoucí maršál byl synem hraběte Petra Eusebia Radeckého, v té době císařského komořího a Marie Venantie z Lažan, jeho druhé choti. Rodina neoplývala bohatstvím, zato ale starobylostí rodu. Busta jednoho z předků, vytvořená v huti Petra Parlěře, zdobí triforium katedrály svatých Víta, Václava a Vojtěcha; kanovník Václav Radecký v osmdesátých letech 14. století její stavbu po pět let vedl jako pátý a také poslední ředitel, husitské bouře pak stavbu na desetiletí zastavily.. Rod se psal z Radče, tvrze nedaleko Nového Bydžova, později přeměněné Albrechtem z Valdštejna na oboru; pod názvem Obora místo existuje dodnes.

Maršál Radecký začal vojenskou kariéru jako kadet v roce 1784 poté, co byl několikrát před tím pro tělesnou slabost odmítnut. Díky svým schopnostem a statečnosti v kariéře rychle postupoval, bojoval pod generálem Laudonem proti Turkům ve válkách, v níž podunajská monarchie nesla převážnou tíži obrany evropské civilizace a kultury proti islámu, pak proti revoluční Francii, jakmile začala agresivně ohrožovat své sousedy. Rozhodující měrou přispěl k ukončení napoleonských válek, pustošících bez rozdílu celou Evropu. Jeho pozitivní role v evropských dějinách je nezpochybnitelná. Radeckého působení je třeba vidět v kontextu doby a pokud památku tohoto velkého českého rodáka nezatížíme politickými souvislostmi doby mnohem pozdější, nemůžeme nevidět jeho skutečný význam.

Na počátku 19. století měl Radecký, tehdy ještě v hodnosti generála, rozhodující podíl na Napoleonově porážce v Bitvě národů u Lipska, která otevřela cestu k návratu míru do sužované Evropy. Jako náčelník generálního štábu vrchního velitele koaličních armád Karla Filipa ze Schwarzenbergu tuto bitvu v říjnu 1813 připravil a naplánoval.

V hodnosti polního maršála, do níž byl povýšen císařem Ferdinandem I.(V.) v den jeho korunovace roku 1836, plnil další velmi obtížné úkoly, které mu vlast uložila - v létech 1848–49 vedl úspěšnou kampaň za zachování územní celistvosti monarchie v severní Itálii. V roce 1850 jen svojí pouhou přítomností v Olomouci odradil Prusy od plánovaného útoku a poté se stal guvernérem v Miláně, kde později odešel na odpočinek. Během své aktivní vojenské služby loajálně a věrně sloužil pěti panovníkům monarchie, jejímž byl občanem.

Zemřel v Miláně v důsledku úrazu dne 5.1.1858 v pozeňnaném věku 92 let..

Ještě za jeho života mu císař František Josef I. nabídl zcela mimořádnou poctu - pohřbení v hrobce císařské dynastie Domu Rakouského u kapucínů ve Vídni. Ale i císařský majetát nakonec ustoupil před platností maršálový dohody s vojenským dodavatelem Parkfriederem, který převzal starost o úhradu maršálových dluhů s podmínkou pohřbu jednoho z nejslavnějších vojevůdců v památníku Heldenberg, ve společném mauzoleu s maršálem Wimpffenem a Josephem Parkfriederem v Klein Wetzdorfu u Vídně, Císař František Josef I. po Radeckého pohřbu nabídl Parkfriederovi odkoupení areálu s Radeckého hrobem; ten prodej odmítl a Heldenberg císaři daroval. Tím se “areál hrdinů” stal majetkem Koruny a od roku 1918 dodnes je majetkem rakouského státu a místo je pietně udržováno.

O Radeckého vlastnostech a činech se již za jeho života vyprávěly skutečné příběhy i legendy, které vždy ale měly svůj základ ve skutečných událostech. Připomeňme, že maršál Radecký se zabýval i vojenskou teorií, navrhoval (ke škodě monarchie téměř bezvysledně) reformy armády. Napsal řadu návrhů a memorand na témata nejen vojenská, ale i politologická, prognózoval vývoj Evropy své doby a zejména, v souladu s politikou knížete Metternicha, dával přednost diplomatickým řešením před válečnými. Byl tak spoluvůrcem relativně mírového období v Evropě let 1815 – 1848.

Jak se ale píše v textu císařské hymny „Plňme věrně povinnosti, hajme právo počestně, a když třeba, s ochotností v boj se dejme statečně“, prokázal v boji, když už k němu došlo, své nesporné vojevůdcovské kvality. Byl několikrát raněn a za své hrdinské skutky mnohokrát oceněn vysokými vojenskými řády.

O své vojáky se vždy staral, nejenom o jejich materiální zabezpečení, a vojáci jej milovali, jak dosvědčuje i Svatopluk Čech ve svém básnické skladbě *Ve stínu lípy*.

Zavedl vojenská cvičení, v té době ne běžná v době míru a připravoval vojáky cílevědomě na nadcházející boje s cílem výcvikem snížit budoucí válečné ztráty. Své války vedl rytířsky, nedovoľoval plenění dobytých měst, ani drastické postupy vůči civilistům.. To oceňují zejména Italové v Lombardii - pozitivní památka na Radeckého ve funkci guvernéra je zde dodnes udržována a je zaznamenanatelný rozpor mezi studii italských historiků a u nás přetrvávající interpretací Radeckého jako představitele utlačovatelské moci v této části dnešní Itálie.

Jeho armády tvořili příslušníci 11 různých národů monarchie. Je známo, že vedle němčiny a rodné češtiny byl schopen se svými vojáky hovořit všemi těmito jazyky.

Na jeho počest složil v roce 1849 Johann Strauss senior *Radetzky-Marsch*, dnes snad nejslavnější hudební skladbu svého druhu, kterým, jak se traduje, maršála ovšem příliš neokouzľil. S ohledem na závažnost hodnocení významu osobnosti maršála Radeckého v českých dějinách působí odlehčeně skutečnost, že do české gastronomické tradice se jako oblíbené typické jídlo dostal z milánského stolu Radeckého smažený řízek.

Dnes v Lapidáriu Národního muzea

RADECKÉHO POMNÍK – UMĚLECKÉ DÍLO

Návrh postavit pomník vítězi nad savojskými vojsky vzešel od Christiana Rubena, v letech 1841-1872 ředitele pražské Akademie. Od něj pochází i základní idea monumentu - keltsko-germánského výjevu vítězného vojevůdce neseného na štítě jeho vojáky. Sousoší vzešlo z dílny bratří Josefa a Emanuela Maxů, významných a všeobecně uznávaných sochařů své doby, pocházejících ze Sloupu v Čechách. Provedení se ujala Krasoumná jednota, součást Společnosti vlasteneckých přátel umění. Postavy vojáků - štítonošů vytvořil Josef Max, samotnou sochu Radeckého pak jeho bratr Emanuel. Sousoší pak bylo odlito z bronzy dílnou Burgschmidt a Lenz v Norimberku v roce 1858, potřebných 10 tun kořistní děloviny věnoval císař František Josef I.

Z původních návrhů pomníku.
Arch. Gruber,
léto 1856

Autorem architektonického řešení byl architekt Bernhard Gruber, který byl významným znalcem českých středověkých památek a jejich romantickým ochráncem, v letech 1844 – 1874 byl vedoucím katedry architektury na pražské Akademii výtvarných umění. Pomník byl i s podstavcem vysoký přes deset metrů a byl ohrazen čtyřmi kamennými sloupky s řetězem na čtvercovém půdorysu cca 9 x 9 m.

Radeckého pomník stál v jihovýchodní části Malostranského náměstí, postava maršála hleděla k jihu, na hlavní komunikaci Královské cesty z Karlova mostu na horní Malostranské náměstí a pak dále na Hrad, kterou procházely všechny slavnostní a korunovační průvody. Jak napsal historik umění Richard Biegl, byl jakoby posledním sousoším náležejícím ke galerii Karlova mostu. Pomník Radeckého je stále hodnocen jako vrcholný projev kulturní a umělecké úrovně tehdejší společnosti.

Pomník maršálu Radeckému byl slavnostně odhalen 13.11.1858, původně s německými nápisy; později asi v devadesátých letech 19. století byly německé nápisy odsekány a nahrazeny českými, asi jako projev tehdy silícího loajálního českého vlastenectví.

Český nápis

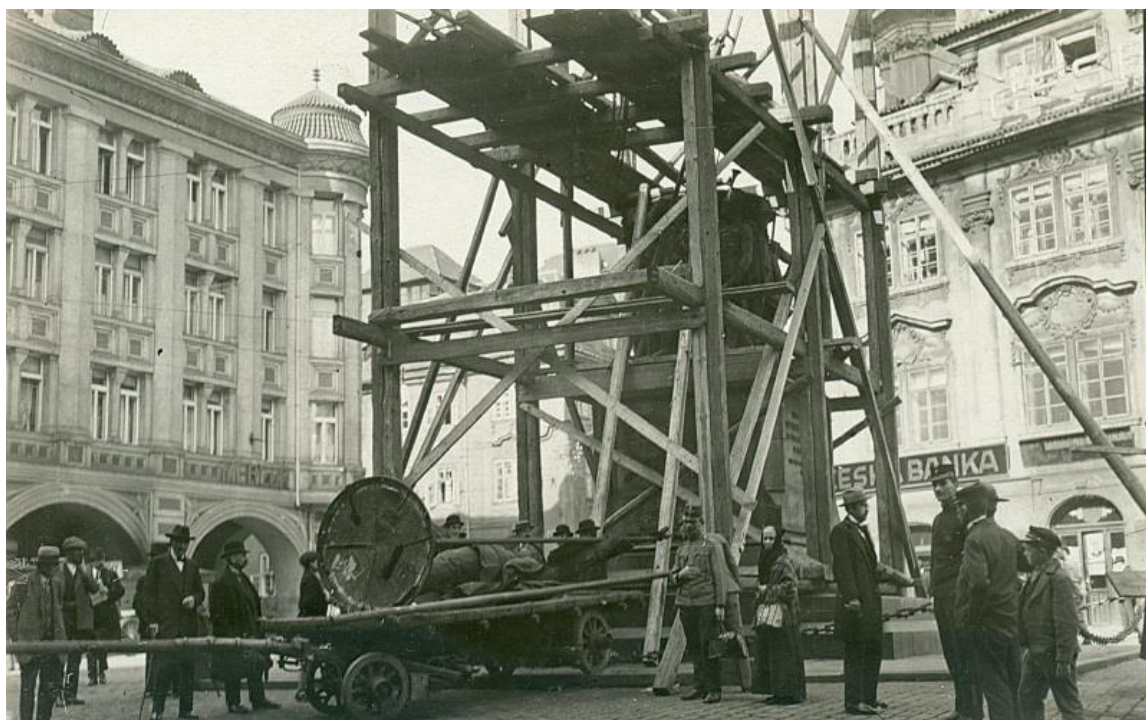
Německý nápis

**DEM FELDMARSCHALL
JOSEF GRAFEN RADEZKY VON RADEZ
DEM FÜHRER DER TAPFERS K.K.ARMEE
IN ITALIEN 1848-1849
DURCH DER KUNSTVEREIN FÜR BÖHMEN
IM JAHRE 1858**

-----0-----

**POLNÍMU MARŠÁLKOVI
JOSEFOVI HRABĚTI RADECKÉMU Z RADČE
VŮDCI UDATNÉHO C.K. VOJSKA
VE VLAŠÍCH 1848-1849.
JEDNOTA KRASOUMNÁ PRO ČECHY
LÉTA 1858**

Po 1.světové válce a rozpadu Rakouska Uherska byl pomník zakryt a následně bronzové sousoší odstraněno a předáno do Lapidaria Národního muzea na Výstavišti. Práci na demontáži a transportu provedla firma V. Mašek v Karlíně. Podstavec ještě nějakou dobu stál, nakonec však byl v roce 1922 rozbit a definitivně odstraněn.

Květen 1919, z denního tisku

Ozývaly se i rozumné, kritické hlasy, odmítající tehdejší překotné ničení uměleckých děl. Kupříkladu Klub Za starou Prahu svým dopisem Magistrátu z 12.3.2019 upozornil na výtvarnou kvalitu sousoší (současně i jezdecké sochy císaře Františka I), odmítl jejich zničení a žádal jejich zachování a uložení v Lapidáriu. Dopis byl vyvolán probíhající obrazoboreckou vlnou, pravděpodobně inspirovanou stržením Mariánského sloupu a prováděnou horlivým porevolučním (nejen) pražským magistrátem. Důležitá je zpráva, že v té době se v tehdejší českém tisku objevily zprávy o údajném požadavku Italského království na odstranění Radeckého pomníku. Velvyslanectví Itálie to tehdy ihned dementovalo v tisku jako nepravdivé. Smyšlenka o italském protestu má ovšem tuhou živou, občas bývá některými propagandisty argumentačně zneužívána dodnes.

RADECKÉHO POMNÍK JAKO „zrcadlo dneška“

Nacionální vnímání českých dějin bez evropských souvislostí a se zamlčováním “nehodících se” událostí a osobností bylo v Čechách časté. I dnes panuje představa o dějepise jako účelové disciplíně, jejíž povinností je sloužit národním legendám a mýtům.

Současná akademická obec historiků již selektivní výklad dějin napravuje, když hovoří a píše o české historii bez ideologických schemat. Práce posledních dvou desetiletí umožňují hledět bezpředsudečně také na období 19.století, kdy se moderní český národ zrodil a dosáhl v prostředí rakouské monarchie významných úspěchů hospodářských i kulturních.

Domníváme se také, že české vojenské tradice by neměly být zakládány výhradně na legendách husitských a legionářských; je nespravedlivé (ovšem pohodlné) zamlčovat roli statečných českých důstojníků a vojáků, věrných svému panovníkovi a zemi, bojujících a umírajících v časech Svaté říše římské, při obraně Evropy proti Mohamedánům a Napoleonovi, bojích s Pruskem či ve Velké válce.

Argumenty odpůrců, popisujících Radeckého jako netvora, vyvracejme věcnými argumenty, bez emocí, bez jednoduchých klišé. Obnovme v sobě zdravé národní sebevědomí, opřené o poznání skutečné role českých zemí od 10.století v Evropě i v Rakousku 19.století, myslíme na ně i dnes, v Evropské unii. Nebojme se osobností, personifikujících významné úseky našich dějin!

My považujeme maršála Radeckého, Čecha původem, ve službách politiky státu jehož byl loajálním občanem, v těchto širších souvislostech za symbol státnického rozhledu evropského měřítko, věrnosti, schopnosti a statečnosti. Z českého prostředí nevzešla od té doby srovnatelná vojenská osobnost.

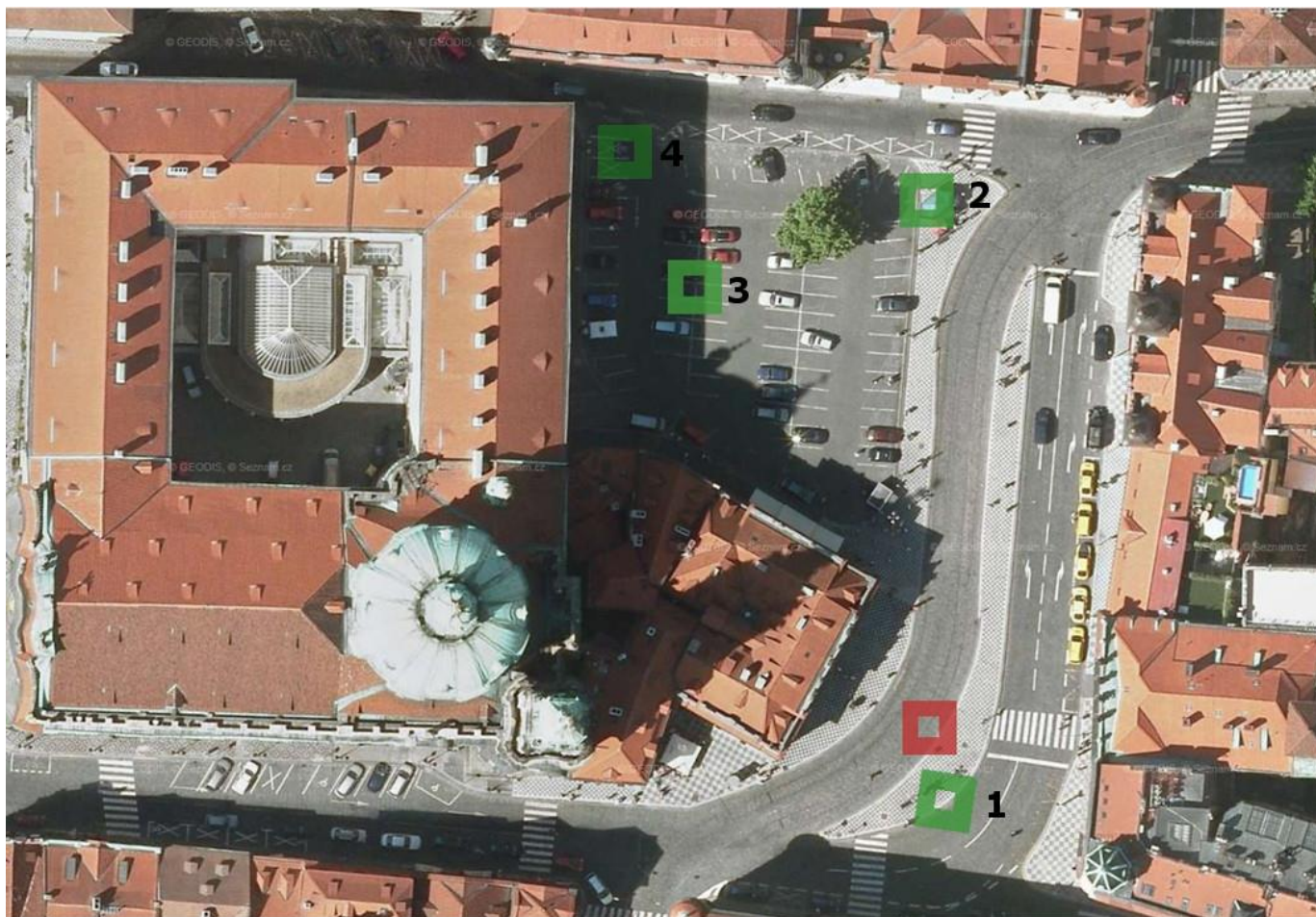
Obnova pomníku Radeckého dnes, v dobách nejistoty a zbabělého ustupování násilí, zdůrazní význam státníků a hrdinů minulosti a snad připomene i současným státníkům jejich povinnosti.

V tomto smyslu je podle nás „legenda“ Radecký hodna oživení.

MALOSTRANSKÉ NÁMĚSTÍ DNES

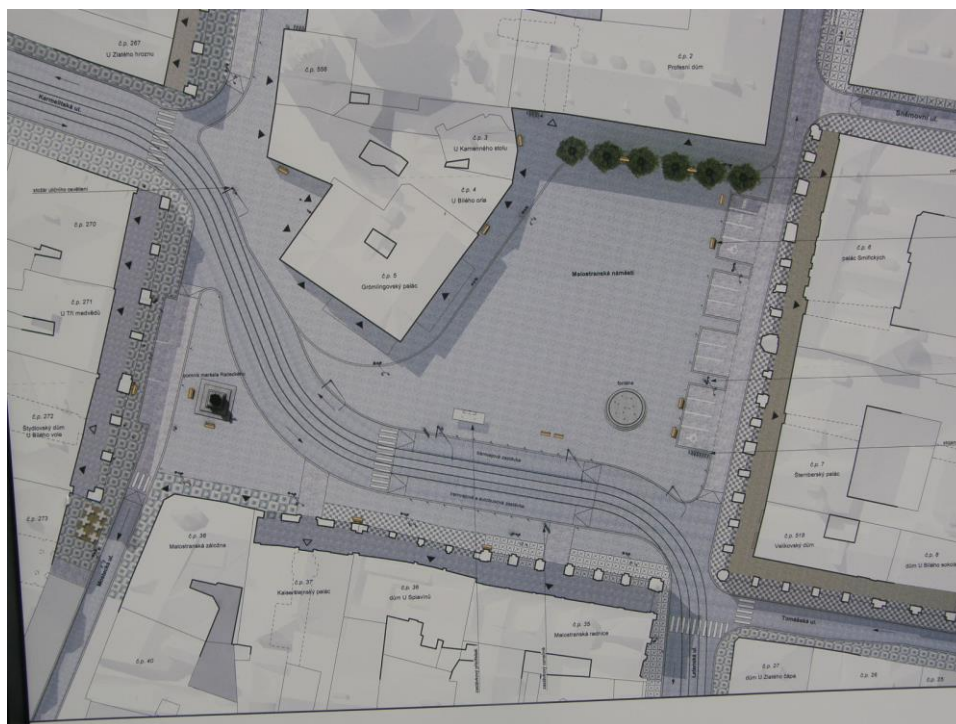
Architekti Spolku Radecký v roce 2012 zpracovali interní ideovou studii, která se zabývala možnostmi jiného umístění sousoší v prostoru Malostranského náměstí, protože přesně na původním místě kvůli vedení tramvajové trati stát již nemůže.. Tehdejší naši studii připomínáme jen situací, neboť v roce 2014 došlo díky Magistrátu k vypsání mezinárodní soutěže na úpravu Malostranského náměstí. Autoři vítězného soutěžního návrhu umístili v souladu s podmínkami soutěže pomník v podstatě na původní místo, resp. na místo, které my jsem označili zeleným čtvercem č.1. Tím naše ostatní představy pozbyly významu.

Původní pomník stál východně od Gremlingovského paláce (café Radetzky, pak Malostranská kavárna), v ose průčelí domu, střed sousoší byl ve vzdálenosti asi 16 metrů od domu /červený čtverec/. Situace zobrazuje naše představy do roku 2014.

Zelené čtverce 1 – 4 vyznačují možná jiná umístění, o kterých jsme uvažovali pro případ, že náměstí si podrží dosavadní charakter parkoviště a městské křižovatky.

Představa vítězných autorů ze soutěže na úpravu Malostranského náměstí 2014:

Autoři: ing. arch. Martin Hájek, ing.arch. Václav Hájek, ing. arch. Petr Horský

Závěr

Obnova pomníku Radeckého by se měla stát dalším z kroků, připomínající nám vlastní minulost a návštěvníkům Prahy ukazovat naši snahu o návrat do evropských dějin a kultury. Návrat pomníku bude i (byť pozdním) distancováním se od obrazoboreckých praktik, snad pochopitelných v revolučních časech, trvale však neakceptovatelných. K navrácení pomníku na jeho místo bude třeba řešit řadu otázek odborných i správních; jednou z nich bude úvaha o vystavení originálu, či pořizování kopie. Podle dobrozdání sochařů - restaurátorů nebude originál nijak ohrožen, pokud bude znovu po stoleté přestávce vystaven povětrnosti.

Není principiálně obhajitelné odstraňovat pomníky, neboť jsou připomínkou činů předků budoucím generacím. Chápeme, že památníky mohou zobrazovat osoby pro někoho kontroverzní. Pak je vhodné památník doplnit vysvětlujícím textem, vypovídajícím o jeho smyslu. To nás vede k návrhu následující úpravy nápisů na podstavci pomníku: doporučujeme přední nápis ponechat v autentické podobě českého znění z konce 19.století, a na zadní stranu podstavce umístit bronzovou desku s následujícím (nebo v podobném duchu) nápisem:

**Zrozen z české šlechty v Třebnicích u Sedlčan 2. listopadu 1766
Vojevodcem ve válkách, které vedlo Rakousko v první polovině 19. století proti
Turkům, Francouzské revoluci, císaři Napoleonovi a v Itálii
Dával přednost diplomatickému řešení rozporů mezi státy
V případech konfliktů vedl své vojáky do vítězných bitev
Nedovoloval plenění, bezdůvodně netrestal civilní obyvatelstvo
Pečoval o zdraví a bojeschopnost vojska, byl vojáky uctíván a lidmi vážen
Zemřel 5.ledna 1858 v Miláně.**

Pomník mu byl odhalen 1858, odstraněn 1919, obnoven 2019 (?)

Alternativně:

**Zrozen z české šlechty v Třebnicích u Sedlčan 2.listopadu1766
Vojevodcem ve válkách, vedených Rakouskou monarchií v první polovině 19.století
Nedovoloval plenění, bezdůvodně netrestal civilní obyvatelstvo
Pečoval o zdraví a bojeschopnost vojska, byl vojáky uctíván a lidmi vážen
Zemřel 5.ledna 1858 v Miláně.**

Pomník mu byl odhalen 1858, odstraněn 1919, obnoven 2019 (?)